

Актуальні питання техніко-криміналістичного дослідження посвідчень водія з ознаками підробки

Володимир Юсупов

Д-р юрид. наук, проф., Національна академія внутрішніх справ, м. Київ, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5216-4144>, yusupov1vv@gmail.com

Тарас Українець

Національна академія внутрішніх справ, м. Київ, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-1408-0497>, kriminalistnaia@gmail.com

Досліджено особливості проведення судово-технічної експертизи посвідчення водія з ознаками підробки. Систематизовано головні способи підроблення національного посвідчення водія.

Ключові слова: посвідчення водія; технічна експертиза документів; підроблення посвідчення водія; методика проведення судової експертизи.

Current Issues of Technical and Criminalistic Expertise of Driver's Licenses With Signs Of Forgery

Volodymyr Yusupov, Taras Ukrainets

The peculiarities of conducting a forensic technical examination of a driver's license with signs of forgery are investigated. The main ways of counterfeiting a national driver's license are systematized.

Keywords: driver's license; technical examination of documents; forgery of driver's license; methodology of forensic examination.

Посвідчення водія належать до документів суворого обліку та звітності. У них є спеціальні засоби захисту від підробки. Наприклад, пластиковий бланк посвідчення водія (виготовляється в Україні після 2014 р.) відтворюється способом офсетного, ірисового та трафаретного друку; створений із використанням спеціальних захисних фонових сіток із різною геометрією малюнку. Текст з обох боків бланка посвідчення друкується фарбою чорного кольору, що стає невидимою під дією інфрачервоного проміння. У верхній частині міститься лінія мікротексту «ПОСВІДЧЕННЯ ВОДІЯ ВОДИТЕЛЬСКОЕ УДОСТОВЕРЕНИЕ DRIVING LICENCE PERMIS DE CONDUIRE» та ін. [1, с. 45—46]. Окрім цього, мініатюрне зображення карти України виконано оптико-перемінною фарбою (*Optically Variable Ink; OVI*), яка змінює колір залежно від кута зору.

Небезпечним способом повного підроблення бланків є застосування поліграфічної техніки, матеріалів та засобів, аналогічних до тих, що застосовують для виготовлення справжніх документів. Таке підроблення дає змогу виготовляти якісні підробки у великій кількості, які доволі важко відрізнити від справжніх бланків без детального експертного дослідження.

Підроблення у даному випадку найчастіше складається з декількох етапів: добирання якісного оригіналу та його репродуктування з метою отримати негативні або діапозитивні фотографічні форми; копіювання зображення з фотоформ на матеріал друкарських форм; підготовка друкарських форм для конкретного способу друку шляхом хімічної або механічної обробки формного матеріалу, доробка друкарських форм та безпосередньо друкування (отримання з друкарських форм відбитків) [2, с. 257—258].

Для підробки пластикових бланків документів зі спеціальних захисними елементами застосовують такі способи друку: струменевий; термосублімаційний; офсетний (плоский друк) із відображенням окремих реквізитів лазер-гравіром; електрофотографічний із використанням лазерних принтерів.

Для встановлення, справжнє чи підроблене посвідчення водія, проводять судово-технічну експертизу документів. Цей вид дослідження належить до класу криміналістичних експертиз. Відповідно до Закону України «Про судову експертизу» таке дослідження може проводитися лише в державних спеціалізованих установах, а саме: підрозділах Експертної служби МВС,

Служби безпеки України, Державної прикордонної служби, експертних закладах Міністерства юстиції України.

Проведення експертизи доручають працівникам експертних установ, атестованих як судові експерти за експертними спеціальностями 2.1. Дослідження реквізитів документів; 2.2. Дослідження матеріалів документів; 2.3. Дослідження друкарських форм та інших засобів виготовлення документів.

Судові експерти під час дослідження посвідчень водія використовують такі методики: «Методика судово-технічної експертизи документів (Загальна частина)»; «Криміналістичне дослідження документів, виготовлених з використанням новітніх технологій»; «Криміналістичне дослідження документів, що виготовлені за допомогою фотополімерних печатних форм»; «Криміналістичне дослідження документів»; «Криміналістичне дослідження документів, виготовлених за допомогою нових засобів оперативної поліграфічної техніки»; «Методика технічної експертизи бланків документів»; «Криміналістичне дослідження специфічних об'єктів СТЕД, споряджених спеціальними засобами захисту» [3].

До того ж техніко-криміналістичне дослідження документів зі спеціальними засобами захисту передбачає установлення:

- 1) способу виготовлення (відтворення) документа;
- 2) ступеню його подібності зі справжніми аналогами;
- 3) використаного обладнання, технічних засобів, матеріалів;
- 4) професійних навичок осіб, які здійснюють підроблення документів, тощо [4, с. 69].

Під час дослідження документів, які мають спеціальні засоби захисту, слід мати на увазі, що в друкарській продукції поліграфічних підприємств, які виготовляють справжні бланки таких документів, може трапитися виробничий брак [4, с. 70]. Наприклад, в експертній практиці дедалі частіше трапляються документи на пластиковій основі за такого процесу виготовлення, який відповідає встановленим зразкам, але з незначною різницею за своїми лінійними розмірами [5, с. 362]. Тому експерту не рекомендується робити поспішних висновків про те, що документ підроблено (у криміналістичному розумінні).

В Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень міститься типовий перелік питань, які розв'язуються технічною експертизою документів. Пропонуємо рекомендовані під час дослідження посвідчення водія питання: а) щодо експертизи реквізитів документів: Чи вносились у текст документа зміни? Якщо вносилися, то в який спосіб і який зміст первинного тексту? Чи є в даному документі невидимий текст і якщо є, то який саме?; б) щодо експертизи друкарських форм: Який (які) спосіб (способи) поліграфічного друку використано під час виготовлення даного документа? Який тип принтера (багатофункціонального пристрою), на якому виготовлений наданий документ? в) щодо матеріалів документів: Чи мають спільну родову (групову) належність матеріали даного документа з матеріалами, вилученими з певного місця (складу, цеху, квартири тощо)? [6].

Щодо експертизи документів зі спеціальними засобами захисту можуть бути поставлені такі питання: Чи відрізняється представлений на експертизу документ за способом виготовлення від аналогічного йому за призначенням документа, одержаного в умовах промислового виробництва із дотриманням комплексу технічних вимог, передбачених для даної продукції? Якщо так, то в чому полягають відмінності та яким способом виконаний документ, наданий на експертизу? Яке обладнання і пристосування застосовували для відтворення реквізитів наданого на дослідження документа? Виготовлені реквізити документа на обладнанні чи за допомогою пристосувань, наданих на експертизу? Чи виконані документи, що підлягають порівняльному дослідженню, тим самим способом, за допомогою того самого обладнання? Чи надходили раніше на дослідження підроблені документи, виготовлені аналогічним способом? Чи мають надані на дослідження документи єдине джерело походження? та ін. [4, с. 69].

Водночас наведені вище переліки питань під час судово-технічної експертизи посвідчення водія не є вичерпними, вони залежать від обставин вчинення кримінального злочину і речових доказів, які є у кримінальному провадженні.

Отже, установлення факту підробки посвідчення водія полягає у визначенні способу виготовлення бланків водійських документів, дослідження їх змісту та реквізитів. На сучасному

етапі при підробленні пластикових посвідчень водія використовують струменевий, термосублимаційний, офсетний (плоский), електрофотографічний спосіб друку. Технічна експертиза документів розв'язує завдання зі встановлення способу виготовлення водійського документа і його відповідність технічним умовам і стандарту. За виявлення посвідчення водія з ознаками підробки в пригоді слідчому (дознавачу) стане запропонований нами перелік типових питань, що розв'язуються судово-технічною експертизою документів.

Перелік джерел посилання

1. Невмержицька І. М., Нечеснюк М. В. Технічні характеристики та основні елементи захисту бланків національних посвідчень водія / за заг. ред. С. С. Чернявського, С. Г. Кримчука : наоч.-практ. посіб. Київ, 2023. 61 с. URL: <https://elar.naiu.kiev.ua/items/775e2fd6-e6c7-41c2-a582-411c99e0c6d2> (дата звернення: 04.04.2024).
2. Криміналістика : підруч. / В. В. Пясковський, Ю. М. Чорноус, А. В. Самодін та ін. Київ, 2020. 752 с.
3. Реєстр методик проведення судових експертиз. URL: <https://rmpse.minjust.gov.ua/search/> (дата звернення: 04.04.2024).
4. Криміналістична техніка : навч. посіб. / Арешонков В. В., Біленчук П. Д., Волошин О. Г., Воробей О. В. та ін.; за ред. А. В. Кофанова. Книга друга. Київ, 2009. 416 с.
5. Репешко І. Ю. Проблематика дослідження пластикових документів на транспортні засоби. *Теорія та практика судово-експертної діяльності* : мат-ли VIII міжвідом. наук.-практ. конф. (Київ, 27.11.2019). Київ, 2019. С. 368—370. URL: <https://elar.naiu.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/c09080b6-cae3-4a37-954f-449e68a55a17/content> (дата звернення: 04.04.2024).
6. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичні рекомендації з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень : наказ Мін'юсту України від 08.10.1998 р. № 53/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/20705-98#Text>. (дата звернення: 04.04.2024).